

References:

1. Barkley, E. F., & Major, C. H. 8 benefits of frequent quizzing and testing in your college class. *CrossCurrents*. <https://kpcrossacademy.org/8-benefits-of-frequent-quizzing-and-testing-in-your-college-class/>
2. Benitez-Correa, C., Gonzalez-Torres, P., & Vargas-Saritama, A. A Comparison between Deductive and Inductive Approaches for Teaching EFL Grammar to High School Students. *International Journal of Instruction*. 2019. 12(1). P. 225–236.
3. Brown, H. D. *Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy* (3rd ed.). New York: Longman, 2007. 347 p.
4. Larsen-Freeman, D., Anderson, M. *Techniques and principles in language teaching* (3rd ed.). Oxford University Press. 2013.
5. Mehrens, W. A., & Lehmann, I. J. *Using standardized tests in education* (5th ed.). Longman. Addison Wesley Longman. 2007. 529 p.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-446-7-62>

FEMININE JOD TITLES AND THEIR PRAKTIKAL USE IN HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN UKRAINE

ФЕМІНІТИВИ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Tarasenko O. D.

*Senior Lecturer at the Department
of Humanities and Socio-Ekonomik
Disciplines
Militari Akademy (Odesa)
Odesa, Ukraine*

Тарасенко О. Д.

*старша викладачка кафедри
гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Військова академія (м. Одеса)
м. Одеса, Україна*

Ситуацію, що склалася навколо даного лінгвістичного явища – фемінітиви можна описати висловом: «Все нове – це добре забуте старе» (Жак Пеше). Бо фемінітиви почали з'являтися ще у 11 ст., й активно використовувалися у 16, а у 50-х роках 20 ст. були вилучені з ужитку. Сказане і визначає актуальність теми. Мету визначили наступну: звернути увагу на історичний аспект фемінітивів в українській мові та презентувати лексине багатство. Впроваджувати фемінітиви у ділове спілкування та навчальний процес у ВВНЗ. Фемінітиви – це слова жіночого роду, альтернативні аналогічним

поняттям чоловічого. Завдання фемінітивів – відновити гендерно-лінгвістичну рівність і використовуються вони на позначення професій, посад та звань. Сучасні активні процеси фемінізації засвідчили тільки продовження історичного розвитку загальних назв осіб жіночої статі в українській мові. Так, в українській лексикографії у «Лексиді...» Лаврентія Зизанія (16 століття) вміщено 7 назв жінок, у праці Памва Беринди «Лексикон» (середина 17 ст.) – 34. Роботу львівської вченої Марії Брус «Загальні жіночі особові номінації в українській мові XVI–XVII століть: словотвір, семантика» доповнено «Словником фемінітивів староукраїнської мови» (де представлено 800 одиниць); у часи козачтва існував фемінітив – гетьманша; в творах

Т. Шевченка зустрічаємо слова: царівна, полковниця; 4-томний «Словник української мови» Бориса Грінченка (1907–1909 рр.) увібрав 935 одиниць, серед них такі як: заступниця, кухарка, лікарка, малярка, начальниця. Необхідно додати, що з даним словником можна ознайомитися у читальному залі бібліотеки ВА. «Рос.-український словник» Кримського (1924–1933 рр.) подає такі фемінітиви: делегатка, інструкторка, законодавиця, заступниця, заводовласниця [4, с. 347]. Не менш важливим джерелом для знаходження слів-фемінітивів послуговував «Словничок фемінітивів для прес-офіцерів та прес-офіцerek територіальних управлінь Державної служби надзвичайних ситуацій»), який видано у Києві 2018 року (налічує 400 лексем) [2].

Сучасна комунікація поповнилася такими словами-фемінітивами як: адвокатка, бізнесменка, депутатка, директорка, нотаріуска, політикиня, прокурорка, ректорка, юристка. Активно використовуються в освітній сфері такі слова: докторка, професорка, радниця з гендерних питань, філологиня. А також, доцентка, філософиня, науковиця, магістерка, завідувачка бібліотекою [4, с. 347].

Використання фемінітивів у жодному разі не ображає та не принижує жінку. Навпаки – це хороший інструмент показати, що жінка в Україні є активною діячкою в усіх суспільних процесах.

Надзвичайно широко використовуються фемінітиви і у військовій сфері. Так, сучасна військова комунікація повнилася такими словами та словосполуками: Заступниця Міністра оборони України, Командувачка Медичних сил Збройних сил України, пані капітан, капітанка, пані офіцер, офіцерка, співачка військового оркестру, військовослужбовиця, курсантка [3, с. 144].

Зрушення також є щодо утворення фемінітива від лексеми «генерал». Якщо, на офіційному сайті МОУ повідомляється, що Указом Президента України 17 червня 2022 року Тетяні Остащенко присвоєно звання – бригадний генерал медичної служби. То вже на сайті «Дивовижна Україна» читаємо: «Командувачка Медичних сил ЗС України, Тетяна Остащенко, отримала військове звання генералки. Про

це йдеться в Указі Президента». При звертанні, відповідно до Статуту ЗСУ, використовуємо сполуку «пані генерал».

Сьогодні лінгвісти та лінгвістки дуже уважні до військового мовлення та лексики. Наприклад, мовознавиця Олена Синчак, окрім того, що уклала у 2022 році Вебсловник «Жіночих назв української мови», й ще з нього виокремила «Словник фемінітивів військової сфери», де представлено близько 100 лексем. Наводимо приклади: героїня, військовиця, водійка, воїнка, ветеранка, захисниця, курсантка, снайперка, тероборонівка та інші.

Даній темі велика увага приділяється також на кафедрі гуманітарних та соціально-економічних дисциплін Військової академії і представлено її на багатьох наукових заходах. Враховуючи євроінтеграційний процес нашої держави й те, що фемінітиви використовуються у більшості європейських мов, висвітлено було вищезначене питання на IV Міжнародній науково-практичній конференції в Чехії [5].

Як бачимо, наш заклад «йде в ногу із сучасністю» і на основі зібраної лексикографічної бази (яка становить понад 600 слів) заплановано до видання «Словник фемінітивів сучасної української мови (з урахуванням військового мовлення)». Варто наголосити на тому, що донедавна фемінітиви використовувалися більше у публіцистичному та усному діловому мовленні, але все частіше зустрічаються і в писемній діловій мові. Отож, фемінітивам бути, і аргументами до сказаного є: – по-перше, використання фемінітивів регулюється «Правописом української мови» (нова редакція, 2019 р.); – по-друге Національна комісія зі стандартів державної мови веде роботу над реалізацією стратегії фемінізації в українській мові; – по-третє, Міністерством економіки України у 2020 р. внесено зміни до Класифікатора професій, де представлено фемінітиви (н-д, верстатниця широкого профілю; соціологиня); – по-четверте, майже у всіх Державних відомствах активно використовують фемінітиви як в усній так і писемній мові. Але лідерами виступили: Міністерство закордонних справ України (де також проводиться робота над укладанням «Словника фемінітивів», який буде використовуватися для позначення посад дипломатичної служби з урахуванням гендерної складової); Міністерство охорони та здоров'я України до усіх професій подає відповідний фемінітив; так сучасне мовлення даної сфери повнилося такою лексикою: заступниця головного лікаря, завідувачка аптеки, лікарка-хірургиня. А на рівні Міністерства соціальної політики міністеркою Оксаною Жолнович видано Наказ № 359 від 27.12.2022 р., де у пункті 5. гендерно чутлива та недискримінаційна комунікація, читаємо: «... про необхідність використання гендерної та недискримінаційної лексики, фемінітивів, зокрема, при звертаннях, з нагоди державних свят та річниць»; – і по п'яте, за прогнозами науковців до

2025 р. з'являться фемінізовані професії, такі як: розробниця систем безпілотної авіації, інженерка з відновлювання енергії, оцінювачка інтелектуальної власності, майстриня з кібербезпеки [4, с. 347].

Таким чином, можна зробити висновок, що процес фемінізації є невідворотним лінгвістичним процесом, який змінює мову відповідно до того, як змінюється світ. І так як військове середовище стає дедалі більш фемінізованим, вважаємо за потрібне під час освітнього процесу у ВВНЗ використовувати фемінітиви, бо це є запорукою формування мовного етикету військовослужбовців Збройних сил України.

Література:

1. DCAF, ОБСЄ/БДПЛ, ООН Жінки. Управління сектором безпеки, реформа сектору безпеки та гендерні питання. *Збірник інформаційно-методичних матеріалів «Гендерні питання у секторі безпеки»*. Женева : DCAF, ОБСЄ/БДПЛ, ООН Жінки, 2019.

2. Плачинда Г. Словничок фемінітивів для прес-офіцерів та прес-офіцerek територіальних управлінь Державної Служби України із надзвичайних ситуацій. Київ, 2018. 18 с.

3. Статути Збройних сил України: збірник законів: чинне законодавство зі змінами та допов. на 14 серпня 2023 року: Офіц. тексти, Київ. 2024. 480 с.

4. Тарасенко О., Кушко С., Щербакан В., Гільова К. Актуальні питання фемінізації та практичне їх використання у ВВНЗ. *Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та шляхи вирішення в умовах воєнного стану* : збірник тез доповідей V Міжнародної наук.-практичної конференції, Одеса, 20 жовтня 2023 р. Одеса : Військова академія (м. Одеса). С. 347–348.

5. Тарасенко О. Д. Формування мовного етикету у військовослужбовців Збройних сил України (на прикладі використання фемінітивів). IV Міжнародна наук.-прак. конференція. *Concepts for the Development of Society's Scientific Potential*. PRAGUE, CZECH REPUBLIC, June 19–20, 2023. С. 125–135.